

Чуприна О. В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ПРАЗДНИКОВ И ОБРЯДОВ
В ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ

В статье определяются особенности использования в воспитательном процессе современной школы театрализованных зрелищ, основанных на традициях украинского народа. Определяются особенности работы педагогов-организаторов, воспитателей при подготовке художественных мероприятий в практике воспитательного процесса. Раскрываются важные элементы внеклассной и внешкольной воспитательной работы, которые направлены на формирование разносторонне развитой личности. Выделены формы внеклассной и внешкольной работы, а именно – театрализованные зрелища, которые продиктованы потребностями общества и фантазией постановщиков. Наиболее распространены праздники и обряды. Предоставляются методические советы по организации и проведению такого праздника, как Масленица.

Ключевые слова: воспитание, внеклассная воспитательная работа, внешкольная воспитательная работа, театрализованное зрелище, праздники и обряды.

Chupryna B. V.

USE OF NATIONAL HOLIDAYS AND RITES IN UPBRINGING PROCESS OF MODERN SCHOOL

The article analyzes the main state of documents on education and upbringing based on principle of nationality, which enables critical approach to analysis of educational and upbringing process in modern school. In addition, research of scientists who examined problem in general theoretical and practical aspects is done. Scientists raised methodological and theoretical problems of forming and formation of person with deep sense of patriotism and love to native country. And also it is studied different periods of extracurricular and after-school educational activities, their shapes and orientations.

It is based on theoretical and methodological framework of peculiarities of using in educational and upbringing process of modern school theatrical spectacle using traditions of Ukrainian people. It is revealed important elements of extracurricular educational work aimed forming and formation of comprehensively developed personality.

It is shown analysis of extra-curricula forms, namely – theatrical performance. Holidays and ceremonies (calendar ceremonies, public holidays, professional holidays, educational competitive programs, entertainment competitive programs, competitive show programs can be very useful).

We consider peculiarity of teacher as director of modern school who can conduct carnival holidays and give advices. These practical recommendations are based on specifics of school, taking into account safety of schoolchildren.

Keywords: upbringing, out-of-class upbringing work, extracurricular upbringing work, theatrical show, holidays and ceremonies.

Рецензент: Кузьменко Ю.В.

УДК 37.035 : 355.01 : 378

Шупік І. Є.*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розкриваються особливості військово-патріотичного виховання студентської молоді в процесі організації та проведення аудиторної та позааудиторної роботи, розглядаються основні його заходи, доводиться нагальна потреба належної підготовки молоді до служби в Збройних Силах України, наголошується на актуальності переорієнтування векторної скерованості в роботі з організації військово-патріотичного виховання у зв'язку зі зміною суспільно-політичної ситуації в державі. Зроблено висновок про те, що формування

© Шупік І. Є.

патріотичних почуттів означає вироблення і зміцнення почуття обов'язку до бойового і трудового подвигу Українського народу в ім'я збереження і процвітання своєї держави, прагнення бачити її єдиною і незалежною.

Ключові слова: вищі навчальні заклади, студентська молодь, військово-патріотичне виховання.

Військово-патріотичне виховання молоді належить до найважливіших функцій держави та становить собою цілісну систему діяльності, спрямовану на створення умов для відродження в суспільстві патріотизму, формування у громадян високих моральних якостей. Військово-патріотичне виховання – це систематична і взаємоузгоджена діяльність органів державної влади, військового управління, закладів освіти, науки та культури, політичних партій і суспільних організацій, що спрямована на формування в громадян високої патріотичної свідомості, почуття вірності своїй Вітчизні, готовності до виконання конституційного обов'язку захищати інтереси народу і держави [1].

Військово-патріотичне виховання сучасної молоді у своїх працях зокрема розглядають В. Барановський, Т. Бова, О. Бова, Л. Білий, Ю. Бондаренко, О. Вишневський, О. Гевко, В. Годлевська, Н. Гречанюк, В. Довбищенко, Р. Захарченко, П. Ігнатенко, В. Каюков, Г. Коваль, О. Ковнір, І. Лопушинський, О. Онищук, С. Павх, Б. Ступарик, Н. Устинова, О. Ярмоленко та ін.

Водночас у їхніх та інших роботах по суті не відбито останніх тенденцій, що спонукають до перебудови всієї системи військово-патріотичного виховання студентів, спричиненої воєнною агресією проти суверенної Української держави з боку Російської Федерації, яка традиційно вважалася братньою до України державою. Саме тому метою написання нашої статті й стало висвітлення основних підходів до перебудови всієї системи військово-патріотичного виховання в сучасному вищі, насамперед технічному.

В умовах сьогодення військово-патріотичний аспект виховної діяльності розглядається як любов до Батьківщини, відповідальність за її долю і готовність служити її інтересам, а в разі потреби – самовіддано боронити здобутки свого народу. Патріотизм як соціально-психологічне почуття має широку гамму виявів: від гордості за досягнення Вітчизни, поваги до історичного минулого дбайливого ставлення до народної пам'яті, збереження та опанування національних і культурних традицій – до гіркоти переживань за невдачі і втрати рідної країни, страждань через її біди [3]. В умовах воєнних реалій в Україні нині патріотизм пов'язаний із вимогою самовіддано й мужньо захищати Вітчизну, відстоювати її інтереси. Поняття «патріотизм» включає: почуття прихильності до того місця, де людина народилася і виросла; поважне ставлення до рідної мови; турботу про інтереси Батьківщини та її захист; виявлення цивільних почуттів і збереження вірності державі; гордість за соціальні і культурні досягнення своєї країни; відстоювання її волі і незалежності; поважне ставлення до історичного минулого держави; шанобливе відношення до звичаїв і традицій свого народу; прагнення бути корисним своїй Батьківщині [там само].

Цілком очевидно, що виховання – це соціально зумовлений процес, воно завжди визначається конкретними потребами суспільства. В умовах сьогодення, безперечно, такою потребою постає і військово-патріотичне виховання студентської молоді, тобто громадянського потенціалу будь-якої країни. Сучасна студентська молодь, усвідомлюючи воєнну ситуацію в країні, відчуває потребу в захисті її національних інтересів, розглядаючи себе її захисниками. При цьому наголосимо, що виховання громадянської культури не може відбуватися без пріоритету патріотичного виховання, ціннісного ставлення до Батьківщини, її культури, мови, традицій, усвідомлення своєї відповідальності за її долю.

Принадібно зазначимо, що військово-патріотичне виховання полягає у формуванні в студентської молоді національної свідомості і самосвідомості, гордості й гідності, утвердження в свідомості студентів почуття обов'язку, честі, совісті, любові до Українського народу, ненависті до тих, хто зазіхає на його незалежність і волю, територіальну цілісність держави.

Безперечно, зі змістового погляду, військово-патріотичне виховання в сучасних умовах – це насамперед становлення національної свідомості, почуття належності до рідної землі, народу; потреба й військово вміння захищати інтереси власної держави [3].

У психолого-педагогічній літературі зазвичай висвітлюються три етапи засвоєння національних і військово-патріотичних цінностей: перший етап – етнічне самоусвідомлення; другий – громадянсько-патріотичне самоусвідомлення; третій – військово-патріотичне самоусвідомлення [там само].

У цьому зв'язку Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, закріпила положення про те, що «Революція Гідності та боротьба за свободу України створили нову українську ідею – ідею гідності, свободи і майбутнього. Громадяни України довели і продовжують у надтяжких умовах щодня доводити, що саме гідність є базовою складовою характеру Українського народу. Україна переходить в нову епоху історії, і Український народ отримує унікальний шанс побудувати нову Україну» [8].

Процеси трансформації та реформування в нашій державі суспільних відносин торкнулися всіх сфер соціального буття й не залишили осторонь систему військово-патріотичного виховання молоді, пошуку й дослідження сучасних підходів до його організації та проведення в освітніх закладах, зокрема і вишах. Це пов'язано з тим, що система військово-патріотичного виховання безпосередньо пов'язана з освітою, обороноздатністю держави, культурним і духовним розвитком суспільства.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013, зазначає, що «пріоритетом державної гуманітарної політики щодо національного виховання має бути забезпечення громадянського, патріотичного, морального, трудового виховання, формування здорового способу життя, соціальної активності, відповідальності та толерантності» [7].

Стаття 8 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ (з наступними змінами) закріплює положення про те, що підготовка громадян України до військової служби включає зокрема патріотичне виховання і допризовну підготовку [6].

Складовою системи національного виховання є військово-патріотичне, що передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави. Воно покликане формувати громадянина-патріота, виробляти в нього глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного самовдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії Українського народу, його Збройних Сил.

Віддзеркалюючи соціальний, економічний, оборонний, культурний і духовний потенціал Української держави, військово-патріотичне виховання особистості постає як особлива, історично зумовлена форма соціальної практики, що містить ідеологічні, навчально-методичні, програмно-нормативні, теологічні та організаційно-педагогічні складові, покликані задовольнити потребу суспільства у військово-патріотичному вихованні підрастаючого покоління на національних традиціях Українського народу [2].

Вірність Україні є невід’ємною ознакою національного свідомого громадянина. Ураховуючи становище, у якому наразі перебуває наша держава, цілком логічним є той факт, що першочерговим завданням освітньої галузі є виховання патріотизму студентської молоді. У зміцненні патріотичних почуттів значну роль відіграє військово-патріотичне виховання, що покликане формувати бойовий, морально-психологічний дух, спонукати до фізичного вдосконалення громадянина-патріота, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини [10].

Як відомо, військово-патріотичне виховання – цілеспрямований, організований процес формування готовності юнаків-студентів до строкової військової служби в Збройних Силах України. Його зміст визначається Конституцією, законами України, військовою Присягою та військовими статутами.

Військово-патріотичне виховання студентської молоді потребує дотримання таких принципів: 1. Гуманізації та демократизації. 2. Самоактивності й саморегуляції, що сприяють розвитку суб’єктивних характеристик, формують здатність до критичності й самокритичності, до ухвалення самостійних рішень, вироблення громадянської позиції, почуття відповідальності. 3. Системності. 4. Комплексності й міждисциплінарної інтегрованості. 5. Наступності та неперервності. 6. Культуровідповідності. 7. Інтеркультурності [4].

Ефективність військово-патріотичного виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації.

З метою відновлення, збереження і популяризації в суспільстві здобутків Українського народу в боротьбі за свободу та незалежність; виховання в підростаючого покоління патріотизму, формування національної ідентичності, вшанування подвигу та героїзму захисників української державності Указом Президента України від 14 жовтня 2014 року № 806 встановлено День захисника України, що відзначається щороку 14 жовтня, у Свято Покрови Пресвятої Богородиці – Покрови Українського козацтва.

Військово-патріотичне виховання молоді діалектично поєднує в собі низку окремих напрямків виховання – військового, морального, правового та ін. Проте головним результатом виховних зусиль має стати готовність молодої людини до військово-патріотичної діяльності як внутрішнього системного утворення, що передбачає п’ять основних компонентів – освітній, фізичний, психологічний, соціальний і духовний [5].

Військово-патріотичне виховання молоді – це процес цілеспрямованого систематичного формування почуття патріотизму, духовної та психологічної готовності до виконання громадянського і конституційного обов’язку щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності держави [1].

З метою суттєвого поліпшення військово-патріотичного виховання студентської молоді учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції «Військово-патріотичне виховання учнівської та студентської молоді: сучасні виклики та стратегії дій», що відбулася в Миколаївському національному педагогічному університеті ім. В. О. Сухомлинського 21-22 квітня 2015 року, з метою підвищення результативності військово-патріотичного виховання дітей та молоді рекомендували Міністерству освіти і науки України, Міністерству молоді та спорту України, Міністерству оборони України, Міністерству внутрішніх справ України, обласним, районним, міським державним адміністраціям відповідно до компетенції розробити державну програму патріотичного виховання громадянина України, створити при Мінмолодьспорту міжвідомчий постійно діючий підрозділ з координації розроблення, виконання та впровадження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на 2016-2020 роки; розробити обласні цільові програми військово-патріотичного

виховання з урахуванням змістовного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та регіональних особливостей; здійснювати військово-патріотичне виховання молоді відповідно до Указу Президента України «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді» та постанови Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2000 року № 1770 «Про затвердження положень про допризовну підготовку і про підготовку призовників з військово-технічних спеціальностей»; у проведенні роботи з формування патріотизму й національної свідомості дітей та молоді використовувати інформаційну підтримку Центру воєнної політики та політики безпеки і можливості видавництв журналів «Оборонний вісник» та «Основи захисту Вітчизни»; продовжити діяльність щодо героїзації подвигу сучасних захисників України, воєнно-меморіальну роботу, діяльність музеїв бойової слави та пошукових загонів; розширити мережу гуртків та секцій військово-патріотичного і спортивного спрямування; упроваджувати в навчально-виховний процес навчальних закладів програми військово-патріотичного спрямування; проводити на всеукраїнському рівні різноманітні військово-патріотичні ігри, військово-спортивні змагання дітей і молоді з метою підвищення авторитету Збройних Сил України, формування мотивації до військової служби, пропаганди здорового способу життя; запровадити базову військово-патріотичну спортивну гру «Захисник України» з елементами сучасної військової підготовки; передбачити відповідне фінансування, налагодити ефективну військово-шефську співпрацю навчальних закладів з військовими частинами, військовими комісаріатами, вищими військовими навчальними закладами та військовими навчальними підрозділами ВНЗ; консолідувати зусилля органів державного управління та органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, громадських організацій щодо здійснення військово-патріотичного виховання; сприяти діяльності установ, навчальних закладів, організацій, клубів та осередків громадської активності, що спрямовані на військово-патріотичне виховання дітей та молоді; сприяти реалізації проектів соціально-правової, національно-патріотичної та військово-патріотичної спрямованості; проводити заходи військово-патріотичного спрямування з участю батьківської громадськості [9].

Цілком очевидно, що проблема військово-патріотичного виховання студентської молоді в умовах сьогодення є надзвичайно актуальною й своєчасною. Формування патріотичних почуттів означає вироблення і зміцнення почуття обов'язку до бойового і трудового подвигу Українського народу в ім'я збереження і процвітання своєї держави, прагнення бачити її єдиною і незалежною. У зміцненні патріотичних почуттів студентів значну роль відіграє військово-патріотичне виховання, покликане формувати бойовий, морально-психологічний дух, спонукати до фізичного вдосконалення громадянина-патріота, виробляти глибоке розуміння громадського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист України, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії нашого народу, його Збройних Сил. У реалізації цих завдань вагома роль належить вищим навчальним закладам, зокрема й технічним.

Подальші дослідження порушеної нами в статті проблеми вбачаються в дослідженні стану бойового духу колишніх студентів – нинішніх захисників України.

Література:

1. Бова Т. В. Військово-патріотичне виховання студентської молоді як запорука належної її підготовки до збройного захисту незалежності України [Електронний ресурс] / Т. В. Бова, О. В. Бова // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2015. – № 2. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2015_2_11.pdf.

2. Ковнір О. І. Особливості національно-патріотичного виховання курсантів вищих морських навчальних закладів України в умовах воєнної загрози / О. І. Ковнір // Виховання особистості: національно-патріотичний вимір: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (16-17 квітня 2015 року, м. Херсон) : у 2-х ч. – Ч. 1 / за ред. А. М. Зубка, С. О. Моїсеева та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – С. 128-132.
3. Кучинський С. А. Військово-патріотичне виховання студентської молоді у вищому навчальному закладі в умовах сьогодення [Електронний ресурс] / С. А. Кучинський // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2015. – Вип. 18. – С. 73-77. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znppo_2015_18_14.pdf.
4. Лопушинський І. П. Національно-патріотичне виховання як вагомий чинник формування особистості студента / І. П. Лопушинський // Виховання особистості : національно-патріотичний вимір: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (16-17 квітня 2015 року, м. Херсон) : у 2-х ч. – Ч. 1 / за ред. А. М. Зубка, С. О. Моїсеева та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – С. 175-178.
5. Лопушинський І. П. Шляхи реалізації патріотичного виховання через призму Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді / І. П. Лопушинський, О. І. Ковнір // Патріотизм у системі сучасних суспільних цінностей: матеріали XV-ї науково-практичної конференції (14 травня 2015 року, м. Київ). – К. : Національна академія управління, 2015. – С. 134-139.
6. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ (з наступними змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.
7. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013.
8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
9. Рішення Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Військово-патріотичне виховання учнівської та студентської молоді: сучасні виклики та стратегії дій» (21-22 квітня 2015 року, м. Миколаїв, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mdu.edu.ua>.
10. Устинова Н. В. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді як запорука формування базових якостей особистості / Н. В. Устинова // Патріотизм у системі сучасних суспільних цінностей : матеріали XV-ї науково-практичної конференції (14 травня 2015 року, м. Київ). – К. : Національна академія управління, 2015. – С. 163-167.

Шурик І. Е.

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

В статье раскрываются особенности военно-патриотического воспитания студенческой молодежи в процессе организации и проведения аудиторной и внеаудиторной работы, рассматриваются основные его мероприятия, доказывається насущная необходимость надлежащей подготовки молодежи к службе в Вооруженных Силах Украины, отмечается актуальность переориентации векторной направленности в работе по организации военно-патриотического воспитания в связи с изменением общественно-политической ситуации в государстве. Сделан вывод о том, что формирование патриотических чувств означает выработку и укрепление чувства долга к боевому и трудовому подвигу Украинского народа во имя сохранения и процветания своего государства, стремление видеть его единым и независимым.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, студенты, военно-патриотическое воспитание.

Shupik I. E.

CONTEMPORARY CHALLENGES TO MILITARY AND PATRIOTIC UPBRINGING
OF STUDENT'S YOUTH

The article describes features of military and patriotic education of students in the process of organizing and conducting classroom and extracurricular work, considers its main events, urgent need for adequate preparation of young people for service in the Armed Forces of Ukraine. It is proved that relevance of reorientation was the main vector, chief direction of work on organization of military and patriotic education due to changes in social and political situation in our country. It is concluded that forming and formation of patriotic feelings was strengthening of sense of duty to military and labor heroism of Ukrainian people in the name of conservation and prosperity of State, desire to see it united and independent country. Military and patriotic education plays a major role in strengthening of patriotism, which is intended to form moral and psychological spirit. The goal is to encourage physical improvement of every citizen-patriot, readiness to defend motherland at any time. It's important to master military and military-technical knowledge as well as to learn martial traditions and heroic pages in the history of our nation and its Armed Forces. Contents of military and patriotic education is defined by Constitution, laws of Ukraine, military oath and military charters. The effectiveness of military and patriotic education depends on orientation of educational process, forms and methods of its organization. The key role here belongs to higher educational institutions, establishments including technical ones.

Keywords: higher educational establishments, students, military and patriotic education.

Рецензент: Кохановська О.В.